EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 24.7.2019.
COM(2019) 371 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI,

ar ko novērtē finanšu ziņu vākšanas vienību sadarbības sistēmu

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI,

ar ko novērtē finanšu ziņu vākšanas vienību sadarbības sistēmu

I. IEVADS

Piektās direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu 65. panta 2. punkts paredz, ka Komisija novērtē finanšu ziņu vākšanas vienību sadarbības sistēmu ar trešām valstīm un šķēršļus un iespējas attiecībā uz sadarbības uzlabošanu starp finanšu ziņu vākšanas vienībām Eiropas Savienībā, tostarp iespēju izveidot koordinācijas un atbalsta mehānismu[1]. Šis pienākums ir paredzēts arī jaunajā Skaidras naudas kontroles regulā[2] un Direktīvā par piekļuvi finanšu un citai informācijai. Šajā ziņojumā ir novērtēti Direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu 65. panta 2. punktā minētie aspekti.

Finanšu ziņu vākšanas vienības (*FIU*) ir Eiropas Savienības nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmas svarīgas dalībnieces. Tām ir nozīmīga loma privātā sektora un kompetento iestāžu vidū; *FIU* vada ekonomikas dalībnieku darbu ar mērķi atklāt darījumus, par kuriem pastāv aizdomas saistībā ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un teroristu finansēšanu. Organizētās noziedzības un teroristu darbību starpvalstu rakstura dēļ pārrobežu sadarbībai starp *FIU* ir sevišķi svarīga nozīme. Teroristi darbojas pāri robežām, atstājot finanšu informācijas pēdas dažādās valstīs, un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizētāji un organizētas noziedzīgās grupas arvien vairāk slēpj un no jauna iegulda līdzekļus nevis tajā dalībvalstī, kur noziegums izdarīts, bet gan citās dalībvalstīs.

FIU ir funkcionāli neatkarīgas un autonomas vienības, kas izveidotas saskaņā ar ES nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un teroristu finansēšanas novēršanas sistēmu, un to darbību un uzdevumus galvenokārt regulē Direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu[3].

Finanšu darījumu darba grupa[4] un finanšu ziņu vākšanas vienību Egmonta grupa (Egmonta grupa)[5] izstrādā starptautiskus standartus, kas regulē *FIU* darbību. *FIU*

---

[1] Eiropas Parlaments spēra soli uz priekšu 2019. gada 26. marta rezolūcijā par finanšu noziegumiem, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešanu un aicināja Komisiju apsvērt tādas ES finanšu ziņu vākšanas vienības izveidi, kura radītu kopīga izmeklēšanas darba un koordinācijas centru, kam būtu autonomija un izmeklēšanas pilnvaras attiecībā uz pārrobežu finanšu noziegumiem. (256. punkts) (TAX3 komiteja).

[2] Regulas (ES) 2018/1672 par Savienības teritorijā ievestās skaidras naudas vai no tās izvestās skaidras naudas kontroli un par Regulas (EK) Nr. 1889/2005 atcelšanu 26. apsvērums.

[3] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/849 (2015. gada 20. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 648/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK (OV L 849, 9.7.2018., 1. lpp.).

[4] Finanšu darījumu darba grupa ir starpvaldību struktūra, ko 1989. gadā izveidoja tajā iesaistīto valstu ministri. Tās mērķi ir noteikt standartus un veicināt tiesisko, normatīvo un operatīvo pasākumu efektīvu īstenošanu, lai apkarotu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un teroristu finansēšanu. 15 ES dalībvalstis un 3 EEZ valstis ir Finanšu darījumu darba grupas dalībnieces, bet 13 dalībvalstis ir reģionālās organizācijas *MONEYVAL* dalībnieces. Eiropas Komisijai Finanšu darījumu darba grupā ir dalībnieces statuss. http://www.fatf-gafi.org/

[5] Egmonta grupa ir starptautiska organizācija, kas nodrošina globāla mēroga sadarbības tīklu *FIU* ar mērķi apkarot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu. Kopš 2019. gada jūlija tās

galvenie uzdevumi ir saņemt un analizēt ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem un informāciju, kas ir būtiska attiecībā uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanu, saistītiem predikatīviem nodarījumiem un terorisma finansēšanu, kā arī izplatīt veiktās analīzes rezultātus un jebkādu citu informāciju valstu kompetentajām iestādēm un citām *FIU*. Pēc būtības tās ir finanšu ziņu vākšanas centri. Direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu pārsniedz šos starptautiskos standartus un paredz konkrētākus pienākumus un ciešāku sadarbību Eiropas Savienībā, ņemot vērā kapitāla aprites brīvību un finanšu pakalpojumu sniegšanas brīvību, ko ietver Savienības integrētā finanšu telpa.

FIU ES līmeņa sadarbības pamatā ir bijis ES *FIU* platformas[6] darbs un *FIU.net*[7] — informācijas sistēmas, kas savieno decentralizētas datubāzes, ļaujot *FIU* apmainīties ar informāciju, — izveide. Kopš 2016. gada 1. janvāra *FIU.net* ir integrēta Eiropolā, lai nodrošinātu tai stabilitāti un regulāru finansējumu. Tas arī sniedz iespējas uzlabot informācijas apmaiņu starp Eiropolu un *FIU*.

Dažus dalībvalstu *FIU* sadarbības aspektus attiecībā uz informācijas apmaiņu regulē 2019. gada 20. jūnija Direktīva (ES) 2019/1153 par piekļuvi finanšu un citai informācijai[8]. Tomēr pretēji Komisijas sākotnējam priekšlikumam direktīvā nav iekļauti noteikumi par precīziem termiņiem un IT kanāliem informācijas apmaiņai starp dažādu dalībvalstu *FIU*. Turklāt attiecīgā noteikuma piemērošanas joma ir ierobežota un attiecas uz terorisma gadījumiem un organizēto noziedzību, kas saistīta ar terorismu, un neaptver visu veidu smagus noziedzīgus nodarījumus, kā sākotnēji bija ierosināts. Tādējādi Komisija apņēmās plašāk apsvērt *FIU* savstarpējo sadarbību, tostarp ar šo ziņojumu.

Tā pamatā ir iepriekšējs "kartēšanas ziņojums"[9] un Komisijas dienestu darba dokuments par dalībvalstu *FIU* savstarpējās sadarbības uzlabošanu[10]. Kopš tā laika dažas grūtības ir

---

dalībnieces ir 164 *FIU*, ieskaitot visu dalībvalstu *FIU*. Eiropas Komisijai kopš 2017. gada Egmonta grupā ir novērotājas statuss. Egmonta grupa nodrošina platformu, kurā *FIU* var apmainīties ar pieredzi un paraugpraksi, un organizē sanāksmes dažādos konstruktīvos apstākļos. Dalības ietvaros *FIU* apņemas ievērot pienākumus, kas tām noteikti Egmonta grupas hartā, piemēram, ievērot standartus attiecībā uz finanšu ziņu vākšanas vienības operatīvo statusu vai visplašākajā nozīmē veikt informācijas apmaiņu ar citiem grupas dalībniekiem. Harta ir pieejama vietnē https://egmontgroup.org/en/document-library/8

[6] Komisija 2006. gadā izveidoja neformālu ekspertu grupu — ES *FIU* platformu —, kuras sastāvā ir dalībvalstu *FIU* pārstāvji. Platformas sanāksmes sekmē *FIU* sadarbību, radot tām forumu, kur var apmainīties ar viedokļiem un kur tiek sniegti padomi īstenošanas jautājumos, kas attiecas uz *FIU* un ziņošanas iestādēm. Platformas loma ir apstiprināta arī Ceturtās direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu 51. pantā. Plašāka informācija: https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?Lang=LV — ES finanšu ziņu vākšanas vienību platforma (atsauce E03251).

[7] *FIU.net* sāka darbību 2007. gadā, un līdz 2015. gadam to līdzfinansēja Eiropas Komisija (kopš 2016. gada 1. janvāra tā ir integrēta Eiropolā). Ceturtajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu tā ir īpaši minēta kā ieteicamais komunikācijas kanāls starp *FIU*, un tā ļauj *FIU* veidot depersonalizētus sarakstus, kurus var izmantot aptuveno atbilstību noteikšanai (trāpījums / nav trāpījuma), lai salīdzinātu datus ar citu tādu *FIU* datiem, kas ir pieslēgtas sistēmai, ar mērķi atklāt *FIU* interesējošus subjektus citās dalībvalstīs. To paveic ar tā dēvētajiem "ma3tch filtriem", kuri nerada vajadzību veikt personas datu apmaiņu vai atklāt tos.

[8] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/1153 (2019. gada 20. jūnijs), ar ko paredz noteikumus, lai atvieglotu finanšu un citas informācijas izmantošanu noteiktu noziedzīgu nodarījumu novēršanai, atklāšanai, izmeklēšanai vai kriminālvajāšanai par tiem (OV L 186, 11.7.2019., 122.–137. lpp.). Ar direktīvu atcēla Padomes 2000. gada 17. oktobra Lēmumu 2000/642/TI par sadarbības pasākumiem starp dalībvalstu finanšu ziņu vākšanas vienībām attiecībā uz informācijas apmaiņu (OV L 271, 24.10.2000., 4.–6. lpp.).

[9] ES *FIU* platformas ziņojums "Mapping exercise and Gap Analysis on FIUs' Power and Obstacles for obtaining and exchanging information" [Informācijas apkopošana un trūkumu analīze par ES *FIU* pilnvarām un šķēršļiem informācijas ieguvei un apmaiņai], ko 2016. gada 11. decembrī apstiprinājušas visu dalībvalstu *FIU*.

atrisinātas ar Ceturtās direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu transponēšanu un īstenošanu un *FIU* konkrētu operatīvo darbību. Ziņojums ir vērsts uz atlikušajiem sadarbības šķēršļiem.

Gatavojot šo ziņojumu, Komisija uzsāka mērķorientētas apspriešanās, kuras bija vērstas uz *FIU*, kas atrodas ES[11], un attiecīgajām valstu iestādēm[12]. Komisija apspriedās arī ar atbildīgajiem subjektiem un Eiropolu, izmantojot mērķorientētas anketas un sanāksmes.

Šajā ziņojumā ir apzinātas dažas problēmas, kas varētu būt radušās saistībā ar dalībvalstu nespēju pilnībā vai pareizi transponēt Direktīvu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu. Šai direktīvai bija jābūt transponētai valstu tiesību aktos līdz 2017. gada 26. jūnijam, tāpēc šis ziņojums neskar Komisijas tiesības sākt pienākumu neizpildes procedūru par direktīvas pārkāpumiem.

FIU ir arī jāsadarbojas ar citām publiskajām iestādēm, tai skaitā tiesībaizsardzības iestādēm, muitas dienestiem, nodokļu iestādēm, Biroju krāpšanas apkarošanai un līdzekļu atguves dienestiem, un jāveic informācijas apmaiņa ar šīm iestādēm. Atsevišķos gadījumos ir uzsvērtas dažas ar šādu sadarbību saistītas problēmas, piemēram, ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem un cita ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu saistīta informācija netiek izplatīta visām nodokļu administrācijām ES, jo vairumu no tām *FIU* neuzskata par kompetentām iestādēm[13]; tas rada šķēršļus efektīvai nodokļu noziegumu apkarošanai[14]. Attiecībā uz sadarbību ar Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) Komisija ir ierosinājusi[15], ka Eiropas Birojam krāpšanas apkarošanai vajadzētu būt iespējai ar dalībvalstīs esošo finanšu ziņu vākšanas vienību starpniecību iegūt kredītiestāžu rīcībā esošo banku informāciju, kas ir būtiska *OLAF* izmeklēšanas darbībai.

Šis ziņojums jāskata saistībā ar Komisijas ziņojumu par riska novērtējumu pārvalstiskā līmenī[16], Komisijas ziņojumu par valstu centralizēto automatizēto mehānismu savstarpējo savienojamību[17] un Komisijas ziņojumu par tādu neseno iespējamo nelikumīgi iegūtu

---

[10] Komisijas dienestu darba dokuments "On improving cooperation between EU Financial Intelligence Units" [par ES finanšu ziņu vākšanas vienību savstarpējās sadarbības uzlabošanu"], SWD (2017) 275, 2017. gada 26. jūnijs.

[11] ES *FIU* platforma: Komisija apsprieda jautājumus ar dalībvalstu *FIU* 2018. gada 20. septembra, 2018. gada 11. decembra un 2019. gada 5. marta sanāksmē. Atbildes uz anketas jautājumiem sniedza 24 dalībvalstu *FIU*. Sanāksmju protokoli ir pieejami Komisijas tīmekļa vietnē ekspertu grupām (grupu atsauce: E03251).

[12] Šī apspriešanās notika ar ekspertu grupu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un teroristu finansēšanas novēršanas jomā (*EGMLTF*). Komisija nosūtīja anketu attiecīgajiem grupas dalībniekiem. Diskusijas notika 2018. gada 5. oktobra un 2019. gada 6. februāra sanāksmē.

[13] Muitas dienesti *FIU* regulāri sūta datus, kas saistīti ar skaidru naudu (deklarācijas un informāciju par pārkāpumiem), taču tikai daži norāda, ka ir saņēmuši atgriezenisko saiti. Saskaņā ar informāciju, kas izpausta TAX3 2019. gada 4. februāra atklātajā uzklausīšanā, tika konstatēts, ka *FIU* rīcībā bija informācija par skandālu, kas pazīstams kā *Cum-Ex* un kas izmaksāja dalībvalstīm aptuveni 55 miljardus EUR, taču tolaik tām bija liegts šo informāciju nosūtīt nodokļu iestādēm.

[14] Saskaņā ar Eiropola informāciju (2017. gads) nodokļu noziegums ir saistītais predikatīvais nodarījums lielākajā daļā aizdomīgu darījumu ierakstu, ar kuriem notiek apmaiņa.

[15] Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar kuru groza Regulu (ES, *Euratom*) Nr. 883/2013 par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (*OLAF*), attiecībā uz sadarbību ar Eiropas Prokuratūru un *OLAF* izmeklēšanas efektivitāti, COM(2018) 338 final.

[16] Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "The assessment of the risk of money laundering and terrorist financing affecting the internal market and relating to cross-border activities" [novērtējums par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas risku, kas skar iekšējo tirgu un attiecas uz pārrobežu darbībām], COM(2019) 370.

[17] Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "The interconnection of national centralised automated mechanisms (central registries or central electronic data retrieval systems) of the Member States on bank accounts" [par dalībvalstu centralizēto automatizēto mehānismu (centrālo reģistru vai centrālo elektronisko datu izguves sistēmu) banku kontu jomā savstarpējo savienojamību], COM(2019) 372.

līdzekļu legalizācijas novēršanas gadījumu novērtēšanu, kuros iesaistītas ES kredītiestādes[18]; visi minētie ziņojumi publicēti tajā pašā laikā, kad publicēts šis ziņojums.

II. ATBILDĪGO SUBJEKTU ZIŅOŠANA FINANŠU ZIŅU VĀKŠANAS VIENĪBĀM

Ir būtiski, lai finanšu ziņu vākšanas vienības (*FIU*) saņemtu kvalitatīvu informāciju par darījumiem vai darījumu mēģinājumiem, kas varētu būt saistīti ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem vai terorisma finansēšanu. Direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu paredz, ka atbildīgajiem subjektiem pēc pašu iniciatīvas jāinformē finanšu ziņu vākšanas vienība tajā dalībvalstī, kurā tie veic uzņēmējdarbību, ja tie zina, tiem ir aizdomas vai pamats aizdomām par to, ka darījumā iesaistītie līdzekļi ir noziedzīgas darbības rezultātā iegūti ieņēmumi vai ir saistīti ar terorisma finansēšanu, un tiem ir nekavējoties jāatbild uz finanšu ziņu vākšanas vienības papildu informācijas pieprasījumiem. Informācijas plūsmai būtu jāietver arī atgriezeniskā saite par ziņojumiem un par to, kādi pasākumi pēc tam ir veikti. Šai atgriezeniskajai saitei jābūt savlaicīgai un jāaptver ziņojumu efektivitāte un pēc tam veiktie pasākumi.

Subjekta pienākumu ziņot finanšu ziņu vākšanas vienībai tajā dalībvalstī, kurā tas veic uzņēmējdarbību, papildina *FIU* pienākumi veikt informācijas un ziņojumu apmaiņu ar citu dalībvalstu *FIU*, ja ir konstatēts pārrobežu elements.

1. Finanšu ziņu vākšanas vienību savstarpējā sadarbība un to sadarbība ar ziņošanas iestādēm

Direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu paredz, ka atbildīgajiem subjektiem ir jāsadarbojas ar valstu *FIU*, nekavējoties informējot tās par aizdomīgiem darījumiem vai darbībām, tostarp iesniedzot ziņojumu par aizdomīgu darījumu. Daudzas *FIU* ziņojumus no atbildīgajiem subjektiem saņem specializētās elektroniskās valstu ziņošanas sistēmās[19]. 2016. gada kartēšanas ziņojumā bija īpaši norādīti gadījumi, kad IT rīku trūkums (vairākas *FIU* turpina veikt darba procedūras papīra formātā) radīja grūtības *FIU* efektīvi apstrādāt un analizēt informāciju nesen saņemtā lielā skaita ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem dēļ.

Dažas *FIU* izmanto standartizētas ziņošanas veidnes, bet tās parasti ir vērstas uz bankām un nav piemērotas tam, lai tās izmantotu citi atbildīgie subjekti. Atbildīgie subjekti iesnieguši maz ziņojumu *FIU*, lai gan pēdējos gados ziņošanas apjoms ir palielinājies[20]. Lielāko daļu no šiem ziņojumiem iesniedz kredītiestādes, un tikai nelielu procentuālo

[18] Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "The assessment of recent alleged money laundering cases involving EU credit institutions" [par novērtējumu saistībā ar nesenajiem iespējamiem nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas gadījumiem, kuros iesaistītas ES kredītiestādes], COM(2019) 373.

[19] Vairums *FIU* izmanto sistēmu *GoAML*, kuru izstrādājis *UNODC*; citos gadījumos *FIU* ir izstrādājušas iekšējās vai *ad hoc* IT sistēmas.

[20] Saskaņā ar Eiropola 2017. gadā publicēto ziņojumu ("From suspicion to action" ["No aizdomām līdz rīcībai"]) ziņojumu skaits no 2009. gada līdz 2014. gadam pieauga par 63 %. Šajā ziņojumā arī ir norādīts, ka no 2013. gada līdz 2014. gadam mazāk nekā 1 % ziņojumu bija saistīts ar teroristu finansēšanu, bet skaidras naudas izmantošana bija galvenais iemesls ziņojumu sagatavošanai (38 %). Attiecībā uz predikatīvajiem nodarījumiem izvairīšanās no nodokļu maksāšanas bija pamatā 39 % ziņojumu, kas tika sagatavoti vienā un tajā pašā periodā, pēc tam sekoja krāpšana (30 %) un nelegāla narkotiku tirdzniecība (15 %). Teroristu finansēšana bija pamatā mazāk nekā 0,5 % no kopējo ziņojumu skaita. Šis pieaugums ir turpinājies, piemēram, Somijā ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem skaits pieauga no aptuveni 1000 gadā 2015. gadā līdz aptuveni 9000 šādu ziņojumu 2018. gadā, Zviedrijā — no aptuveni 10 000 ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem 2016. gadā līdz aptuveni 19 000 ziņojumu 2018. gadā.

daļu iesniedz citi atbildīgie subjekti[21]. ES *FIU* platforma kopā ar Eiropolu strādā pie projekta, kas sākts 2016. gadā, lai sagatavotu tādu kopīgu veidni ziņojumiem par aizdomīgiem darījumiem, kas tiks izmantota vienoti visā ES. Vienota veidne sekmētu atbildīgo subjektu ziņošanu un ziņojumu izplatīšanu no vienas finanšu ziņu vākšanas vienības citai.

Skaidras naudas kontroles regula[22] paredz, ka dalībvalstu kompetentajām iestādēm (muitas pārvaldēm) jādara pieejamas valstu *FIU* visas skaidras naudas deklarācijas un informācija par pārkāpumiem, kas konstatēti saistībā ar pienākumu deklarēt skaidru naudu, ja ES ievestās vai no tās izvestās skaidras naudas apjoms ir 10 000 EUR vai vairāk. Regula (ES) 2018/1672, ar ko 2021. gada jūnijā atcels Regulu (EK) Nr. 1889/2005, paredz, ka informāciju nosūta, izmantojot to pašu IT sistēmu — muitas informācijas sistēmu — 15 darbdienu laikā.

Daudzi ziņojumi attiecas uz darījumu vai darbību, kas skar divas vai vairākas dalībvalstis. Jautājums par visu ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem iesniegšanu vienotam kontaktpunktam ES tika izvirzīts saistībā ar sloga novēršanu atbildīgajiem subjektiem, kas sniedz pakalpojumus vairākās dalībvalstīs. Šāds vienots kontaktpunkts arī novērstu to, ka *FIU* sagatavo lielu skaitu pārrobežu ziņojumu un izplata tos citām *FIU*, jo galvenā ziņošanas iestāde uzņemtos izplatīšanu vai ziņojumu sagatavošanu visām attiecīgajām *FIU*.

Atbildes uz anketas jautājumiem liecināja, ka atbildīgajiem subjektiem bija dažādi viedokļi, taču tie bija atvērti turpmākai sistēmai, kuras ietvaros informāciju varētu iesniegt vai izpaust vienotam kontaktpunktam, kas būtu daļa no koordinācijas un atbalsta mehānisma. Turpretim *FIU* un regulatori nebija labvēlīgi noskaņoti attiecībā uz ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem centralizētu iesniegšanu vienotam kontaktpunktam. Galvenie šo iebildumu iemesli bija šādi: i) valodas barjeras un kavējumu risks, jo īpaši gadījumos, kad nepieciešama steidzama rīcība, piemēram, līdzekļu "iesaldēšana"; ii) juridiski iemesli saistībā ar subsidiaritātes principu, iespējamas pretrunas Finanšu darījumu darba grupas (*FATF*) standartiem saistībā ar atbildīgo subjektu pienākumu ziņot finanšu ziņu vākšanas vienībai tajā valstī, kurā tie veic uzņēmējdarbību[23], un *FIU* autonomijas un neatkarības princips; iii) tādas esošās uzticības iespējama mazināšana, ko *FIU* izveidojušas ar atbildīgajiem subjektiem, kuri veic uzņēmējdarbību to teritorijā, un dalībvalstu *FIU* savstarpējās sadarbības iespējama mazināšana.

FIU norāda, ka dažus mērķus varētu sasniegt, vienojoties par ziņošanas veidnēm un ziņojumu izplatīšanas kārtību. Tika arī norādīts, ka pretēji pašreizējai situācijai atbildīgo subjektu ziņojumu elektroniskai iesniegšanai *FIU* vajadzētu būt obligātai valsts līmenī, lai nodrošinātu, ka *FIU* tos var apstrādāt elektroniski un līdz ar to arī efektīvāk. Šim nolūkam būtu nepieciešams grozīt spēkā esošo tiesisko regulējumu.

2. Atgriezeniskās saites mehānismi

Saskaņā ar Direktīvu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu *FIU* jānodrošina atbildīgajiem subjektiem atgriezeniskā saite par ziņojumu efektivitāti un pēc tam veiktajiem pasākumiem, kad tas ir iespējams.

[21] Komisijas apkopotā informācija saistībā ar 2017. gada riska novērtējumu pārvalstiskā līmenī liecināja, ka 93 % no ziņojumiem par aizdomīgiem darījumiem sagatavojušas finanšu iestādes. SWD(2017) 241 final, 5. pielikums.

[22] Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 26. oktobra Regula (EK) Nr. 1889/2005 par skaidras naudas kontroli, kuru ieved Kopienas teritorijā vai izved no tās.

[23] 29. ieteikums un tā interpretējošā piezīme.

Atbildēs uz anketas jautājumiem *FIU* norādīja, ka atgriezeniskās saites nodrošināšanas ziņā ierasta prakse ir izplatīt *FATF* tipoloģiju un vadlīnijas, tiklīdz tās ir pieņemtas. Neliels skaits *FIU* norādīja, ka tās arī izplata pašu ziņojumus un vadlīnijas saistībā ar valstu riska novērtējumiem. Citi atgriezeniskās saites līdzekļi ietver publiskā un privātā sektora partnerību, regulāras sanāksmes ar ieinteresēto personu grupām un apmācību. Tomēr atbildes uz anketas jautājumiem nesniedza pietiekami detalizētu informāciju, lai izdarītu secinājumus par sanāksmju un apmācības tvērumu un biežumu.

Divās trešdaļās no *FIU* sniegtajām atbildēm tika atzīta nepieciešamība uzlabot atgriezenisko saiti. Arī atbildīgo subjektu atbildēs tika izteikts aicinājums uz ciešāku dialogu ar *FIU* un plašāku atgriezenisko saiti par individuālajiem ziņojumiem. Daudzas *FIU* joprojām šaubās par strukturētu dialogu lietderību, taču bija gatavas tos apsvērt.

Attiecībā uz atgriezenisko saiti, kas saistīta ar individuālajiem ziņojumiem par aizdomīgiem darījumiem, ļoti neliels skaits *FIU* norādīja, ka tās nodrošina šādu atgriezenisko saiti, un tā parasti attiecas uz ziņojumiem, kurus nosūta prokuratūrai. Šķiet, ka pārrobežu atgriezeniskā saite atbildīgajiem subjektiem par ziņojumiem, kurus kāda finanšu ziņu vākšanas vienība pārsūtījusi citai finanšu ziņu vākšanas vienībai, uz kuru attiecas ziņojums, netiek nodrošināta. Atgriezeniskā saite par individuālajiem ziņojumiem varētu nebūt iespējama, jo tā traucētu izmeklēšanas konfidencialitātei. Tomēr šķiet, ka frāzi "kad tas ir iespējams" *FIU* piemēro dažādi un tā paredz plašu rīcības brīvību.

Attiecībā uz atgriezenisko saiti par datiem, kas saistīti ar skaidru naudu, ļoti neliels skaits muitas pārvalžu norāda, ka no *FIU* saņēmušas atgriezenisko saiti par skaidras naudas deklarācijām vai pārkāpumiem. Šī atgriezeniskā saite ir īpaši svarīga tad, kad tiek konstatēta nedeklarēta skaidra nauda.

Atgriezeniskā saite attiecībā uz ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem kvalitāti, vispārējām vadlīnijām un tipoloģiju apmaiņu ir svarīga, lai uzlabotu ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem kvalitāti un būtiskumu, un *FIU* būtu jēgpilnāk jāpilda šis pienākums.

III. FINANŠU ZIŅU VĀKŠANAS VIENĪBU SAVSTARPĒJĀ SADARBĪBA ES

Atbildīgajiem subjektiem jāziņo finanšu ziņu vākšanas vienībai tajā valstī, kurā tie veic uzņēmējdarbību. Šo teritoriālo principu vienlaicīgi papildina *FIU* pienākumi veikt informācijas un ziņojumu apmaiņu ar citu dalībvalstu *FIU*, lai salīdzinātu to rīcībā esošos datus ar citu *FIU* datiem un veiktu kopīgu analīzi. Lai veiktu šīs darbības, *FIU* savā starpā jāizmanto aizsargāti komunikācijas kanāli un jāveicina *FIU.net* vai tās pēctecīgās sistēmas izmantošana.

1. Informācijas apmaiņa

Saskaņā ar Direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu 53. panta 1. punktu *FIU* ir pienākums: i) nekavējoties pārsūtīt ziņojumus, kas attiecas uz citu dalībvalsti, minētās dalībvalsts finanšu ziņu vākšanas vienībai; to parasti veic tad, kad teritoriālā principa dēļ ziņojumu saņem tādas dalībvalsts finanšu ziņu vākšanas vienība, uz kuru ziņojums neattiecas; ii) spontāni, pēc finanšu ziņu vākšanas vienības patstāvīga lēmuma izplatīt informāciju vai analīzi, kas ir būtiska citai dalībvalstij; to parasti veic, ja ziņojumiem ir pārrobežu elements; iii) atbildēt uz informācijas pieprasījumiem no citas

finanšu ziņu vākšanas vienības. Šis pienākums ir paredzēts arī jaunajā Skaidras naudas kontroles regulā[24].

- *Ziņojumi, kas attiecas uz citu dalībvalsti*

Saistībā ar tādu ziņojumu pārsūtīšanu, kas attiecas uz citu dalībvalsti, *FIU* kartēšanas ziņojumā tika uzsvērts tās automātiskais un obligātais raksturs, kas paredz, ka izpaustā informācija jānosūta kompetentai ārvalsts *FIU*, pamatojoties uz objektīviem faktoriem, ņemot vērā tikai un vienīgi faktu, saskaņā ar kuru tiek atzīts, ka saņemtā informācija attiecas uz citu dalībvalsti. Uz šo apmaiņu nebūtu jāattiecina *FIU* analīzes rezultāti vai turpmāki novērtējumi par, piemēram, gadījuma būtiskumu, aizdomu atbilstību, spriedumu par samērīgumu[25].

Tomēr atbildes uz anketas jautājumiem uzrāda ļoti mazu pārrobežu ziņojumu skaitu, neraugoties uz to, ka Direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu noteiktais pienākums ir piemērojams kopš 2017. gada jūnija. Izņemot vienu dalībvalsti, kopš 2017. gada jūnija nav bijis vērojams tādu pārrobežu ziņojumu skaita būtisks pieaugums, kurus *FIU* iesniegusi citu dalībvalstu *FIU*.

- *Informācija, kas ir būtiska citai dalībvalstij*

Attiecībā uz tādas informācijas spontānu izplatīšanu, kas ir būtiska citai dalībvalstij, jaunākie statistikas dati par *FIU.net* izmantošanu liecina, ka 2018. gadā 16 dalībvalstis pārrobežu informāciju nosūtīja mazāk nekā 100 reizes[26], savukārt 6 dalībvalstis šo *FIU.net* funkciju neizmanto vispār[27]. Atbildes uz anketas jautājumiem un Eiropola sniegtie statistikas dati skaidri liecina, ka dažas dalībvalstis nepilda pienākumu izplatīt pārrobežu informāciju, kas ir būtiska citai dalībvalstij, un ka vairākas citas šo pienākumu izpilda tikai daļēji.

Dalībvalstu *FIU* un Eiropols 2017. gada septembrī ES *FIU* platformas kontekstā izveidoja darba grupu, lai veiktu viedokļu apmaiņu par pārrobežu ziņošanu un ziņojumu izplatīšanu. Šī darba grupa sniedz padomus un nodrošina zinātību Komisijai darbības jautājumos, lai sekmētu valstu *FIU* savstarpējo sadarbību, veiktu viedokļu apmaiņu par *FIU.net* sistēmas funkciju izmantošanu un ierosinātu *FIU.net* sistēmas iespējamos tehniskos uzlabojumus. Šis darbs ir noslēguma posmā. Tajā pašā laikā neliels skaits dalībvalstu ievēro juridiskās saistības pārsūtīt vai izplatīt pārrobežu ziņojumus. Šīs darba grupas uzdevums ir arī ierosināt sistēmu, kas noteiktu kritērijus, ar ko nosaka ziņojuma par aizdomīgiem darījumiem pārrobežu raksturu, jo *FIU* var interpretēt būtiskuma kritēriju ļoti dažādi. Jebkurā gadījumā būtiskuma kritērijam nebūtu jāparedz no atbildīgā subjekta saņemtās informācijas padziļināta analīze un nebūtu jāaizliedz attiecīgajai finanšu ziņu vākšanas vienībai veikt pašai savu analīzi. Tāda pienākuma izpilde, kas attiecas uz citai dalībvalstij būtiskas informācijas izplatīšanu, ir ļoti svarīga nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un teroristu finansēšanas novēršanas sistēmas pienācīgai darbībai.

- *Informācijas pieprasījumi*

Attiecībā uz atbildēm uz informācijas pieprasījumiem no citas finanšu ziņu vākšanas vienības kopumā šķiet, ka visas *FIU* ievēro attiecīgos noteikumus. Tomēr kartēšanas ziņojumā bija norādīts, ka uz informācijas pieprasījumiem sniegto atbilžu savlaicīgums ir

[24] Jaunās Skaidras naudas kontroles regulas (Regula (ES) 2018/1672) 9. panta 2. punkts.
[25] 2016. gada *FIU* kartēšanas ziņojums, 171. un 174. lpp.
[26] Dažas *FIU* nosūtīja vairākus ziņojumus vienā sūtījumā.
[27] Eiropols prezentēja šos statistikas datus ES *FIU* platformas sanāksmē 2019. gada 5. martā.

kritiska joma *FIU* savstarpējā sadarbībā, un tika uzsvērts, ka pašreizējie kavējumi, kas saistīti ar informācijas saņemšanu no citu valstu *FIU*, var ietekmēt analītisko darbību un izrietošo tiesībaizsardzības darbību efektivitāti. *FIU* atbildes uz anketas jautājumiem liecina, ka lielākā daļa *FIU* uz pieprasījumiem atbild Egmonta grupas ieteiktajā viena mēneša laikā. Piecas dalībvalstis minēja, ka atbildes uz ienākošajiem pieprasījumiem tika sniegtas vidēji nedēļas laikā vai ātrāk, savukārt piecas dalībvalstis norādīja, ka atbildes tika sniegtas vidēji viena mēneša laikā. Saskaņā ar atbildēm uz anketas jautājumiem šķiet, ka dalībvalstu *FIU* strādā saskaņā ar vienādiem laikposmiem gan ES, gan ārpus tās. Tiek norādīts, ka, lai gan viena mēneša laikposms atbilst Egmonta grupas ieteikumam, tas ir ievērojami ilgāks nekā vidējais informācijas apmaiņas laiks starp iestādēm, uz kurām attiecas citi ES instrumenti, proti, parasti tās ir dažas dienas, bet ne ilgāk kā nedēļa[28]. Ar pieprasījumiem saistīto atbilžu termiņi ir jāuzlabo un jāsaskaņo ar standartiem, kas piemērojami citām ES iestādēm.

Turklāt dažas *FIU* norādīja dažādus laikposmus atbilžu sniegšanai uz pieprasījumiem atkarībā no tā, vai prasītā informācija pieprasījuma brīdī ir finanšu ziņu vākšanas vienības rīcībā vai tā jāiegūst no atbildīgajiem subjektiem vai citām kompetentajām iestādēm. Ja tas ir pēdējais no minētajiem gadījumiem, atbilžu sniegšanas laikposms parasti ir ilgāks. Saistībā ar to ir svarīgi analizēt tās informācijas veidus, kurai *FIU* ir tieša piekļuve un saistībā ar kuru tās var sniegt atbildes citām *FIU* savlaicīgi. Direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu paredz, ka *FIU* vajadzētu būt piekļuvei visiem finanšu, administratīvajiem un tiesībaizsardzības datiem, kas tām vajadzīgi savu uzdevumu izpildei. Tomēr apmērs, kādā finanšu ziņu vākšanas vienībai ir tieša piekļuve datu avotam, dažādās dalībvalstīs ievērojami atšķiras. Atbildes uz otrās anketas jautājumiem, kurā aplūkoja vairāk nekā 70 informācijas avotus, liecina, ka dažām *FIU* ir tieša piekļuve vairāk nekā 30 informācijas avotiem, bet citām — mazāk nekā 5[29]. Pastāv ļoti lielas atšķirības arī attiecībā uz to, vai *FIU* ir tieša vai netieša piekļuve konkrētām datubāzēm. Ir svarīgi norādīt, ka piekļuve šādai informācijai *FIU* ir arī noderīga, lai veiktu ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem analīzi un veiktu pārrobežu analīzi.

2. Datu kopu salīdzināšana

Direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu 56. panta 2. punkts paredz, ka *FIU* jāsadarbojas, "piemērojot mūsdienīgas tehnoloģijas", kas tām ļauj "anonīmi, nodrošinot personas datu pilnīgu aizsardzību, salīdzināt savus datus ar citu *FIU* datiem, lai atklātu *FIU* interesējošus subjektus citās dalībvalstīs, un identificēt viņu ieņēmumus un līdzekļus". Bija paredzēts šo noteikumu tehniski ievērot, lai labāk izmantotu tā dēvēto "Ma3tch" tehnoloģiju, kas tika izstrādāta un pievienota kā funkcija *FIU.net* 2014. gada aprīlī[30]. Šī salīdzināšanas funkcija ļauj *FIU* atrast atbilstošas saites ar citu *FIU* rīcībā esošo informāciju automatizētā veidā, izmantojot sistēmu "trāpījums / nav trāpījuma".

FIU šo rīku nav izmantojušas pilnvērtīgi, un jautājums par *FIU* labāku iesaisti ES *FIU* platformas darba kārtībā bijis iekļauts vairākas reizes. Pēdējos divos gados panākti daži

[28] Padomes Pamatlēmums 2006/960/TI (publicēts OV L 386, 29.12.2006., 89.–100. lpp.) par tiesībaizsardzības iestāžu informācijas apmaiņu paredz, ka atbildes uz pieprasījumiem jāsniedz trīs dienu laikā; Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa Direktīva 2014/41/ES par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās (OV L 130, 1.5.2014.) paredz vienas nedēļas termiņu.

[29] Komisija 2019. gada 29. aprīlī nosūtīja anketu visām *FIU*, kurā jautāja, vai to rīcībā ir tieša vai netieša piekļuve 73 iepriekš noteiktiem informācijas avotiem vai tās pārvalda šādu piekļuvi. Uz šo anketu atbildēja 24 *FIU*.

[30] *FIU.net* partneru padome *(FIU.net* padomdevēju grupas priekštece) apstiprināja "ma3tch" rezervēto projekta priekšlikumu 2013. gada februārī.

uzlabojumi, lai gan tas daļēji noticis saistībā ar Eiropola aktīvu iesaistīšanos nolūkā mudināt *FIU* izmantot jaunās tehnoloģijas priekšrocības. 2017. gada decembrī 18 *FIU* izmantoja šo funkciju, kas ir lielāks skaits, salīdzinot ar 15 *FIU* 2017. gada februārī. Līdzīgi 2016. gada beigās *FIU* bija ieviesušas kopā 90 filtrus, kuru skaits līdz 2018. gada aprīlim bija palielinājies līdz 126. Lai sekmētu vispārējo mērķi panākt "Ma3tch" izmantošanu kā rutīnu *FIU* darba procesā, 2017. gada beigās tika izveidota darba grupa[31] un 2019. gada marta ES *FIU* platformas sanāksmē tika apstiprināti tās ieteikumi. Komisija pārraudzīs to ieviešanu praksē.

3. Kopīga analīze

Lai efektīvi reaģētu uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un teroristu finansēšanas gadījumiem, kas aptver vairākas jurisdikcijas, Direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu paredz, ka sadarbībai starp dalībvalstu *FIU* nevajadzētu aprobežoties tikai ar informācijas apmaiņu atklāšanas un analīzes nolūkā un tajā būtu jāiekļauj analītisku darbību apmaiņa. Direktīvas 51. pants pilnvaro ES *FIU* platformu palīdzēt īstenot kopīgu pārrobežu gadījumu analīzi. Lai gan tās priekšrocība salīdzinājumā ar parastu sadarbību informācijas apmaiņas jomā ir acīmredzama, jo tā var atklāt faktu plašāku savstarpējo saistību, kas netiktu atklāta, ja būtu apsvērta tikai valsts līmenī, kopīgas analīzes faktiska īstenošana ir sarežģīts un problemātisks uzdevums.

Tikai tās dažas dalībvalstis, kas piedalījās vienā no diviem izmēģinājuma projektiem, kuri tika īstenoti ES *FIU* platformas kontekstā 2016. un 2018. gadā, varēja norādīt uz jebkādu pieredzi saistībā ar kopīgu analīzi. Lai gan darbības rezultāti bija pozitīvi, šo projektu dalībniekiem bija jāpārvar vairākas problēmas, piemēram, tādas, kas saistītas ar atšķirībām valstu tiesību aktos (finanšu ziņu vākšanas vienības spēja un pilnvaras piekļūt informācijai, pieejamie informācijas avoti, tādi konfidencialitātes ierobežojumi attiecībā uz informācijas apmaiņu, kas izriet no valsts tiesību aktiem). Citas problēmas bija saistītas ar *FIU* atšķirīgajām darba metodēm (piemēram, izpratne par analītisko uzdevumu, tiesībaizsardzības vai finanšu elementiem piešķirtais svērums atkarībā no finanšu ziņu vākšanas vienības statusa un būtības, dažādi mērķi un procedūras).

Šķiet, ka *FIU* kopumā pieņem, ka šāda veida sadarbības uzlabošanai būtu nepieciešama palīdzība un koordinēšanas atbalsts ES līmenī. Kopīgas nostājas dokumentā, kuru papildus individuālajām atbildēm *FIU* iesniedza kopā ar anketām, tika norādīts, ka jebkādam turpmākajam ES līmeņa sadarbības mehānismam būtu jāatbalsta un jāveicina *FIU*, kas vēlas veikt kopīgu analīzi, sagatavojot tādas vienotas procedūras par to, kā veikt kopīgu analīzi, kuras ar nepieciešamajiem pielāgojumiem var konsekventi piemērot visos turpmākajos uzdevumos, un nodrošinot atbilstīgus cilvēkresursus un IT risinājumus, kas būtu pieejami tām dalībvalstu *FIU*, kuras vēlas iesaistīties šāda veida darbā. Atbilstošas darba jomas cita starpā var ietvert tādu kritēriju izvirzīšanu, ar ko nosaka kopīgai analīzei piemērotus pārrobežu gadījumu veidus; vienota pamata noteikšanu attiecībā uz analīzes funkciju, kas jāveic saskaņotā un produktīvā veidā (pamata metodika); soļu un secības noteikšanu attiecībā uz informācijas pilnvaru un analītisko rīku izvēršanu; vienošanos par attiecīgiem mērķiem, kas jāsasniedz, un rezultātiem, kas nepieciešami, lai nodrošinātu atbilstošus turpmākus pasākumus, izmantojot izplatīšanu, ko *FIU* veic valsts līmenī.

4. FIU.net

Saskaņā ar Direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu 56. panta 1. punktu *FIU* savā starpā būtu jāizmanto aizsargāti komunikācijas kanāli un būtu

[31] Darba grupu "Promotion and Expansion of Ma3tch" [""Ma3tch" veicināšana un paplašināšana"] veidoja Beļģijas, Igaunijas, Francijas, Somijas, Itālijas, Luksemburgas, Polijas *FIU* un Eiropols.

jāveicina *FIU.net* vai tās pēctecīgās sistēmas izmantošana. *FIU.net* ir specializēta IT sistēma, kas nodrošina drošu komunikācijas kanālu starp dalībvalstu *FIU*; tā ļauj nosūtīt regulārus lietas materiālu pieprasījumus, pārsūtīt pārrobežu ziņojumus un izplatīt ziņojumus, kuri attiecas uz citu dalībvalstu *FIU*. Dalībvalstīm būtu jāveicina šīs sistēmas kā *FIU* savstarpēja komunikācijas kanāla izmantošana. Sistēmu kopš 2016. gada mitina un uztur Eiropols, un *FIU* piedalās sistēmas pārvaldībā ar padomdevēju grupas starpniecību.

Dalībvalstu *FIU* atzīst *FIU.net* pievienoto vērtību un priekšrocības, kas saistītas ar tās izmantošanu savstarpējai informācijas apmaiņai. Tomēr nesen sistēma pieredzēja periodiskas tehniskas problēmas, jo to ir nepieciešams modernizēt. Vismaz puse no dalībvalstu *FIU* izmanto *FIU.net* kā primāro rīku komunikācijai ar citām *FIU*, t. i., tās izmanto *Egmont Secure Web*[32] tikai sistēmas kļūmes vai darbības pārtraukuma gadījumā. Neraugoties uz Direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu noteikto dalībvalstu pienākumu veicināt *FIU.net* vai tās pēctecīgās sistēmas izmantošanu komunikācijai starp dalībvalstu *FIU*, četras *FIU* savās atbildēs skaidroja, ka tehnisku problēmu dēļ tās izmanto *Egmont Secure Web* kā līdzvērtīgu alternatīvu *FIU.net* pat informācijas apmaiņai ES robežās.

IV. FINANŠU ZIŅU VĀKŠANAS VIENĪBU SADARBĪBA AR UZRAUDZĪTĀJIEM

Saskaņā ar Direktīvu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu finanšu ziņu vākšanas vienību (*FIU*) pienākums ir izplatīt ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem un to veiktās analīzes rezultātus attiecīgām kompetentajām iestādēm, tostarp nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un teroristu finansēšanas novēršanas uzraudzītājiem un prudenciālajiem uzraudzītājiem. No otras puses, uzraudzītāju pienākums ir nodrošināt atgriezenisko saiti *FIU* par sniegtās informācijas izmantošanu un par tās pārbaudes rezultātiem, kas veikta, pamatojoties uz šo informāciju.

Pēdējā gada laikā vairāki pasākumi, kuri plaši atspoguļoti plašsaziņas līdzekļos, izvirzījuši dažas Eiropas kredītiestādes uzmanības centrā, pievēršoties dažiem aspektiem, kas saistīti ar ES nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmas ieviešanu, jo īpaši attiecībā uz uzraudzību. Komisijas ziņojums par tādu neseno iespējamo nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas gadījumu novērtēšanu, kuros iesaistītas ES kredītiestādes, liecina, ka saskaņā ar dažu iestāžu minēto konfidencialitātes prasības, kuras piemēro nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmai un prudenciālajiem uzraudzītājiem, kavēja efektīvu sadarbību (informācijas apmaiņu) starp finanšu ziņu vākšanas vienību, policiju un prudenciālo un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmas uzraudzītāju. Konkrētāk, vairākos gadījumos, kas bija ziņojuma pamatā, *FIU* mijiedarbība ar uzraudzītājiem un uzraudzītāju mijiedarbība ar *FIU* bija neliela (ja tāda vispār bija).

Saskaņā ar Direktīvu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu nevajadzētu būt šķēršļiem, kas kavē *FIU* sadarboties un veikt informācijas apmaiņu ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmu un prudenciālajiem uzraudzītājiem; tām patiešām ir pienākums attiecīgā gadījumā veikt informācijas apmaiņu ar uzraudzītājiem. Tomēr vairumā gadījumu, kas ir pamatā ziņojumam par tādu neseno iespējamo nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas gadījumu novērtēšanu, kuros iesaistītas ES kredītiestādes, *FIU* konstruktīvi

[32] *ESW* ir IT komunikācijas rīks, kuru izstrādājusi Egmonta grupa un caur kuru *FIU* veic informācijas apmaiņu starptautiskā mērogā.

neveica informācija apmaiņu ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmu un prudenciālajiem uzraudzītājiem. *FIU* dažreiz var saskarties ar vietējiem juridiskajiem šķēršļiem, kas neļauj tām veikt informācijas apmaiņu ar uzraudzītājiem, piemēram, kad finanšu ziņu vākšanas vienības veiktā analīze tiek uzskatīta par kriminālajiem izlūkdatiem un to var darīt pieejamu tikai tiesībaizsardzības iestādēm. No otras puses, prudenciālie uzraudzītāji vēl nesen ES līmenī saskārās ar juridiskiem šķēršļiem informācijas apmaiņai ar *FIU*. Tas tika nesen novērsts ar grozījumiem Kapitāla prasību direktīvā[33]. Šie grozījumi arī liek attiecīgajām iestādēm veikt plašāku sadarbību. Turklāt *FIU* ļoti reti saņem atgriezenisko saiti no uzraudzītājiem par sniegtās informācijas izmantošanu un par tās pārbaudes rezultātiem, kas veikta, pamatojoties uz šo informāciju.

Šķiet, ka *FIU* arī netiek iesaistītas, kad prudenciālie uzraudzītāji veic atbilstošu un pienācīgu novērtējumu par kredītiestāžu pārvaldību saskaņā ar Kapitāla prasību direktīvā minētajiem pienākumiem. Būtu svarīgi, lai prudenciālie uzraudzītāji vairāk iesaistītu *FIU* šajā procesā.

V. FINANŠU ZIŅU VĀKŠANAS VIENĪBU SADARBĪBA AR TREŠĀM VALSTĪM

Direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu netiek aplūkota dalībvalstu finanšu ziņu vākšanas vienību (*FIU*) sadarbība ar trešo valstu *FIU,* un direktīva šo sadarbību neregulē. Tomēr visas dalībvalstis, kas atbildēja uz anketas jautājumiem, apstiprināja, ka to *FIU* regulāri veic informācijas apmaiņu ar trešo valstu *FIU*, pamatojoties uz Egmonta grupas hartu un/vai divpusējiem nolīgumiem vai saprašanās memorandiem.

Dalībvalstis arī apstiprināja iespēju veikt informācijas apmaiņu ar trešo valstu *FIU* ārpus Egmonta sadarbības tīkla, ievērojot vairākus valstu tiesību aktos paredzētos juridiskos nosacījumus, daļēji atkarībā no tā, vai trešās valsts finanšu ziņu vākšanas vienība piekrīt veikt abpusēju informācijas apmaiņu, un daļēji atkarībā no nosacījumiem, kuri garantē sniegtās informācijas drošu apstrādi un konfidencialitāti.

Kopumā *FIU* saprašanās memorandu darbības joma atšķiras ģeogrāfiskā tvēruma ziņā. Viena finanšu ziņu vākšanas vienība norādīja, ka ir noslēgusi vairāk nekā simts šādu vienošanos, bet divas *FIU* minēja tikai četrus saprašanās memorandus.

Ņemot vērā, ka ES līmenī šajā ziņā nav regulējuma, šajā ziņojumā novērtē to, vai dalībvalstis joprojām ir kompetentas regulēt *FIU* informācijas apmaiņu ar trešām valstīm un, ja tā ir, vai šāda apmaiņa atbilst ES datu aizsardzības sistēmai.

FIU sadarbība ar trešām valstīm nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un teroristu finansēšanas novēršanas jomā ir ekskluzīvā ES ārējā kompetencē, jo *FIU* darbību visaptveroši regulē Direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu. Tādējādi pastāv neatbilstība starp ES ārējās kompetences veidu un dalībvalstu praksi saistībā ar sarunu sākšanu un starptautisku nolīgumu vai saprašanās memorandu noslēgšanu ar trešo valstu *FIU*. Šajā saistībā dalībvalstu *FIU* darbojas pēc savas iniciatīvas un bez jebkādas ES iestāžu līdzdalības. Tās ir uzņēmušās starptautiskas saistības, pamatojoties uz to dalību Egmonta grupā un attiecīgās dalībvalsts dalību

[33] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/48/EK (2006. gada 14. jūnijs) par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu (OV L 177, 30.6.2006., 1.–200. lpp.) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES (2013. gada 26. jūnijs) par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK (OV L 176, 27.6.2013., 338.–436. lpp.).

Finanšu darījumu darba grupā vai *MONEYVAL*. Starptautiskie nolīgumi vai saprašanās memorandi ar trešo valstu *FIU* varētu būt savietojami ar ES ekskluzīvo kompetenci visos tajos jautājumos, kas saistīti ar Direktīvu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, tikai tad, ja attiektos tikai uz darbības jautājumiem, taču šķiet, ka tas ne vienmēr tā ir.

Kad dalībvalstu *FIU* veic informācijas apmaiņu ar trešām valstīm, tām jāievēro piemērojamās ES datu aizsardzības kārtības attiecīgās prasības, kas finanšu ziņu vākšanas vienības sadarbības gadījumā ir noteiktas ar Vispārīgo datu aizsardzības regulu[34]. Neraugoties uz šo skaidro pienākumu, lielākā daļa *FIU* Vispārīgās datu aizsardzības regulas vietā piemēro Direktīvu par datu apstrādi policijas vajadzībām (Direktīva (ES) 2016/680) vai piemēro gan Vispārīgo datu aizsardzības regulu, gan Direktīvu par datu apstrādi policijas vajadzībām. Lai gan šis jautājums skar visus *FIU* darba aspektus, tas ir īpaši svarīgs attiecībā uz sadarbību ar trešām valstīm, jo šajā jomā ar apmaiņu saistītās prasības un nosacījumi saskaņā ar Direktīvu par datu apstrādi policijas vajadzībām atšķiras.

Saņemtās atbildes uz anketas jautājumiem liecina, ka dalībvalstis kopumā ir informētas par šo pienākumu attiecībā uz sadarbību ar trešo valstu *FIU*, taču ir neliels apjukums attiecībā uz veidu, kā tiek ievērotas datu aizsardzības prasības. Vairums dalībvalstu atbildēja, ka attiecīgos ES datu aizsardzības standartus pilda, ievērojot Egmonta grupas principu attiecīgos punktus vai iekļaujot šādus noteikumus attiecīgajos saprašanās memorandos. Tomēr šie noteikumi regulē tikai apstrādāto datu konfidencialitātes un drošības jautājumus vai ietver to izmantošanas ierobežojumus. Tie negarantē, ka pastāv atbilstoši aizsardzības pasākumi saistībā ar datu subjekta tiesību īstenošanu vai pieejamajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem[35].

Vispārīgās datu aizsardzības regulas V nodaļā ir paredzēti noteikumi par personas datu nosūtīšanu uz trešām valstīm. Ja nav pieņemts lēmums par aizsardzības līmeņa pietiekamību, datu nosūtīšanu var apstiprināt, ja pastāv atbilstoši aizsardzības pasākumi vai ja ir piemērojamas atkāpes. Šajā saistībā tikai 4 no 24 dalībvalstīm, kas atbildēja uz anketas jautājumiem, norādīja uz savas valsts tiesību aktos iekļautiem noteikumiem, saskaņā ar kuriem no trešo valstu partneriem nepieciešamas garantijas par datu aizsardzības pienācīgu līmeni to jurisdikcijās, un neviena dalībvalsts nenorādīja, ka izmanto Vispārīgās datu aizsardzības regulas atkāpes, lai pamatotu informācijas nosūtīšanu uz trešām valstīm[36]. Visas pārējās dalībvalstis nespēja paskaidrot, kā to veiktā informācijas nosūtīšana uz trešām valstīm tiek regulēta vai pamatota. Dalībvalstu pienākums ir nodrošināt to, ka informācijas nosūtīšana trešo valstu *FIU* ir likumīga un atbilstoša ES datu aizsardzības regulējumam, izmantojot vienu no Vispārīgajā datu aizsardzības regulā piedāvātajām iespējām.

Vienlaikus jāņem vērā, ka raita sadarbība un informācijas apmaiņa ar trešo valstu *FIU* ir dalībvalstu starptautisks pienākums. Dalībvalstis apņēmās īstenot šo pienākumu, kad piekrita uzņemties saistības, kuras nosaka Finanšu darījumu darba grupas un Egmonta grupas vienotie starptautiskie standarti un principi; abas grupas ir svarīgas ieinteresētās personas globālajā cīņā pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un teroristu finansēšanu. Šīs dalībvalstu starptautiskās saistības ievērot globālos standartus saistībā ar

[34] Direktīvas 41. panta 1. punktā norādīts, ka "personas datu apstrādei saskaņā ar šo direktīvu piemēro Direktīvu 95/46/EK". Tā kā 1995. gada Direktīva par datu aizsardzību tika aizstāta ar Vispārīgo datu aizsardzības regulu, būtu jāpiemēro minētā regula.

[35] Kā tas ir prasīts Vispārīgās datu aizsardzības regulas 46. pantā.

[36] Tiek norādīts, ka atkāpes būtu jāizmanto katram gadījumam atsevišķi un ka tās nevajadzētu izmantot strukturālai un sistemātiskai datu nosūtīšanai uz trešām valstīm.

nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu un teroristu finansēšanas novēršanu atbilst ES interesēm un attiecīgajai politikai, jo viens no Direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu mērķiem ir transponēt šos globālos standartus ES tiesību aktos. Vērtība, ko rada informācijas apmaiņa ar trešo valstu *FIU*, ir svarīga arī saistībā ar globālo reaģēšanu uz cīņu pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un teroristu finansēšanu.

Tāpēc ir svarīgi nodrošināt informācijas apmaiņas ar trešo valstu *FIU* pilnīgu savietojamību ar ES ekskluzīvo kompetenci visos jautājumos, ko regulē Direktīva par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, un ES datu aizsardzības regulējumu.

VI. SECINĀJUMS

1. Konstatējumi, kas saistīti ar finanšu ziņu vākšanas vienību darbībām

ES un starptautiskā nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un teroristu finansēšanas novēršanas sistēma pamatojas uz privātā sektora pārstāvju ziņojumiem par aizdomīgiem darījumiem, finanšu ziņu vākšanas vienību (*FIU*) veiktu analīzi un sadarbību starp *FIU* un attiecīgajām iestādēm. Ir ļoti svarīgi, lai privātā sektora pārstāvji pildītu savas juridiskās saistības ziņot par aizdomīgiem darījumiem un šajā saistībā saņemtu attiecīgo iestāžu atbalstu un palīdzību. Ir arī būtiski, ka *FIU* spēj veikt savus uzdevumus un, ņemot vērā daudzu darījumu pārrobežu raksturu, jēgpilnākā un efektīvākā veidā sadarboties savā starpā un ar kompetentajām iestādēm, tai skaitā tiesībaizsardzības iestādēm, nodokļu un muitas iestādēm un Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai. Dalībvalstu *FIU* sadarbība ar trešo valstu *FIU* ir arī svarīga, lai apkarotu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu globālā līmenī un ievērotu starptautiskos nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un teroristu finansēšanas novēršanas standartus.

Dalībvalstis kopš kartēšanas ziņojuma dažus jautājumus ir atrisinājušas ar Ceturtās direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu transponēšanu un īstenošanu un *FIU* konkrētu operatīvo darbību. Šis ziņojums ir vērsts uz atlikušajiem sadarbības šķēršļiem.

Uz anketu jautājumiem sniegto atbilžu analīzē un dialogos ar privātā sektora pārstāvjiem un dalībvalstīm atklājās, ka privātā sektora pārstāvju ziņošanu kavē vienotas veidnes trūkums ziņošanai par aizdomīgiem darījumiem, kā arī tas, ka šādi ziņojumi nav obligāti jāiesniedz elektroniski. *FIU* regulāra atgriezeniskā saite privātā sektora pārstāvjiem par ziņojumu kvalitāti un strukturēts dialogs starp tiem nolūkā veikt apmaiņu ar tipoloģiju, tendencēm un vispārējiem norādījumiem ir īpaši svarīgs, lai uzlabotu privātā sektora pārstāvju spēju pareizi noteikt aizdomas un iesniegt jēgpilnākos ziņojumus. Saskaroties ar tādu apdraudējumu, kas ir kopīgs visām dalībvalstīm, *FIU* jānosaka vienota pieeja. Tas sekmētu *FIU* darbu saistībā ar informāciju par faktiskajiem īpašniekiem un vispārējo pārredzamību, riska novērtējumu, sadarbību ar tiesībaizsardzības iestādēm un darbu ar lielām starptautiskām finanšu grupām.

FIU dažreiz trūkst arī pienācīgu IT rīku, ar ko efektīvi importēt un eksportēt informāciju no/uz *FIU.net* un kas ļautu tām efektīvi analizēt saņemtos ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem un nodrošinātu dažādu piekļuvi valstu datubāzēm; šo rīku trūkums neļauj tām veikt analīzi visplašākajā un noderīgākajā veidā. Tomēr vairākas *FIU* ir sākušas izstrādāt IT rīkus, kas valsts analīzi ļauj veikt efektīvāk un sniedz ieguvumu pārrobežu gadījumu kopīgas analīzes jomā. Kopīgus rīkus, kuru pamatā ir mākslīgais intelekts (piemēram, tendenču kopīgai analīzei vai noteikšanai) un mašīnmācīšanās (piemēram, atgriezeniskās saites nodrošināšanai privātā sektora pārstāvjiem un tipoloģijas izstrādei),

varētu izstrādāt centralizēti un darīt tos pieejamus dalībvalstu *FIU*, izmantojot sadarbības un atbalsta mehānismu.

Tā kā saskaņā ar teritoriālo principu atbildīgajiem subjektiem jāziņo finanšu ziņu vākšanas vienībai tajā valstī, kurā tie veic uzņēmējdarbību, ir svarīgi, lai *FIU* savstarpēji sadarbotos visplašākajā iespējamā veidā. Tomēr uz anketu jautājumiem sniegto atbilžu analīze liecina, ka vairums *FIU* neveic ziņojumu un informācijas apmaiņu tik bieži, cik vajadzētu; dažas to nedara vispār. Šķiet, ka *FIU.net* darbības periodiskās tehniskās problēmas ir svarīgs šo grūtību faktors un vēl vairāk apgrūtina *FIU* iespējas veikt informācijas apmaiņu. Tikmēr Eiropols strādā, lai uzturētu FIU.net, un ir sagatavojis priekšlikumu jaunai sistēmai, kas būs *FIU.net* pēctecīgā sistēma. Šis darbs ir apturēts, līdz tiks izskatīti *FIU* izvirzītie jautājumi, kas jo īpaši ir saistīti ar problēmām datu aizsardzības atbilstības jomā. Šiem jautājumiem būtu jāpievēršas steidzami, lai ļautu turpināt pārstrādāšanu.

Gadījumos, kad *FIU* veic informācijas apmaiņu pēc pieprasījuma, atbilžu sniegšanas laikposms ievērojami atšķiras un, lai gan tas atbilst starptautiskajiem standartiem, tas neatbilst ES standartiem attiecībā uz informācijas apmaiņu starp iestādēm ES. Šķiet, ka arī atbilstošas informācijas izplatīšana nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un teroristu finansēšanas novēršanas uzraudzītājiem un prudenciālajiem uzraudzītājiem nav optimāla, jo pastāv daži sadarbības šķēršļi dažu dalībvalstu tiesību aktos un darbības prakse, kas vērsta uz sadarbību ar tiesībaizsardzības iestādēm. Nesen veiktie grozījumi Kapitāla prasību direktīvā palīdzēs novērst pēdējo no minētajām problēmām.

Dalībvalstu *FIU* atšķirīgais statuss, pilnvaras un organizācija joprojām ietekmē to spēju piekļūt atbilstošai finanšu, administratīvajai un tiesībaizsardzības informācijai un veikt šādas informācijas apmaiņu (jo īpaši attiecībā uz atbildīgo subjektu un/vai tiesībaizsardzības iestāžu rīcībā esošo informāciju). Šī neaizsargātība, kā norādīts Komisijas ziņojumā par novērtējumu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riskiem, kuri skar iekšējo tirgu un attiecas uz pārrobežu darbībām, saglabājas[37].

Iepriekš minēto problēmu konstatēšanā būtiska loma ir bijusi ES *FIU* platformai. Dažos pēdējos gados tā ieguldījusi daudz pūļu, lai jēgpilnā veidā atrisinātu lielāko daļu no konstatētajām problēmām. Tomēr uz to attiecas juridiski ierobežojumi saistībā ar juridiski saistošu veidņu, vadlīniju un standartu sagatavošanu; tās ir kompetences, kas būtu nepieciešamas, lai pārvarētu konstatētās grūtības.

Dažus dalībvalstu *FIU* sadarbības aspektus attiecībā uz informācijas apmaiņu regulē 2019. gada 20. jūnija Direktīva (ES) 2019/1153 par piekļuvi finanšu un citai informācijai. Tomēr direktīvā nav iekļauti noteikumi par precīziem termiņiem un IT kanāliem informācijas apmaiņai starp dažādu dalībvalstu finanšu ziņu vākšanas vienībām. Turklāt attiecīgo noteikumu piemērošanas joma skar tikai terorisma gadījumus un organizēto noziedzību, kas saistīta ar terorismu.

Dalībvalstu *FIU* un trešo valstu *FIU* informācijas apmaiņas regulējuma trūkums radīja nesaskaņotu pieeju šādai apmaiņai, un ir jautājumi par šādas apmaiņas atbilstību ES datu aizsardzības regulējumam. Informācijas apmaiņas ar trešo valstu *FIU* pilnīga atbilstība

[37] Skatīt nodaļu par horizontālo neaizsargātību Komisijas dienestu darba dokumentā (SWD(2017) 241 final), kas pievienots Komisijas ziņojumam par novērtējumu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riskiem, kuri skar iekšējo tirgu un attiecas uz pārrobežu darbībām (COM(2017) 340 final), 2017. gada 26. jūnijs.

ES ekskluzīvajai kompetencei visos jautājumos, kas saistīti ar Direktīvu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, un ES datu aizsardzības regulējumam jānodrošina vai nu ar jautājuma regulēšanu ES līmenī, vai izmantojot iespējas, kuras piedāvā Vispārīgā datu aizsardzības regula.

2. Neatrisināti strukturālie jautājumi

Lai novērstu konstatētās nepilnības, Komisija turpinās apsvērt iespējamos turpmākos soļus un novērtēt atšķirīgas iespējas vai iespējas, kas papildina esošo sistēmu. Ir iespējams, ka daudzas konstatētās nepilnības turpinās pastāvēt, līdz tiks skaidrāk noteikti *FIU* uzdevumi un pārrobežu sadarbības saistības ES nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmas tiesiskajā regulējumā. Turklāt šis novērtējums atspoguļo nepieciešamību pēc spēcīgāka mehānisma, ar ko **koordinēt un atbalstīt pārrobežu sadarbību un analīzi**. Šis mehānisms varētu vismaz iekļaut pilnvaras pieņemt juridiski saistošus standartus, veidnes un vadlīnijas *FIU* darba jomā. Tas varētu arī iekļaut dažus centralizētas ziņošanas un centralizētākas spēju veidošanas aspektus, balstoties uz jauniem IT rīkiem (kuru pamatā ir mākslīgā intelekta un mašīnmācīšanās tehnoloģijas) ar mērķi stiprināt un veicināt kopīgu analīzi.